

International JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 18.03.2023
Published /Yayınlanma 30.04.2023
Volume/Issue (Cilt/Sayı)-ss/pp 10(94), 981-986

<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.3629>
Research Article
ISSN: 2459-1149

 Öğr. Gör. Ömer ÖZİŞLİ
<https://orcid.org/0000-0003-0001-2776>
 Sakarya Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, Sakarya / TÜRKİYE

AKILCI İLAÇ KULLANIMI VE SAĞLIK ALGISI ARASINDAKİ İLİŞKİ ÜZERİNE BİR SAHA ÇALIŞMASI

FIELD RESEARCH ON THE RELATIONSHIP BETWEEN SMART DRUG UTILIZATION AND HEALTH PERCEPTION

ÖZET

Bu çalışma bireylerin sağlık algısı ve akılcı ilaç kullanımlarıyla ilgili faktörlerin değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Kişilerin sağlık algısını belirlemek ve sağlık davranışlarını değerlendirirken bu kişilerin sağlığa bakış açıları ve davranışlarının anlaşılması da önemlidir. Akılcı ilaç kullanımı sağlık sistemlerinin önemli bir parçasıdır ve ilaçlar doğru bir şekilde kullanıldığı zaman bozulan sağlığın tekrar eski haline gelmesinde önemli bir rol oynar. Bu araştırma 10.03.2023 ile 17.03.2023 tarihleri arasında Marmara Bölgesinde yaşayan 18 yaş ve üstü bireylere online ve yüz yüze anket yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre sağlık algısıyla akılcı ilaç kullanımı arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü ve orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Sağlık algısının akılcı ilaç kullanımını pozitif yönde etkilediği belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre sağlık algısının, akılcı ilaç kullanımının bir belirleyicisi olduğu söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Sağlık Algısı, Akılcı İlaç Kullanımı, Davranış.

ABSTRACT

This study was conducted to evaluate the factors related to individuals' health perception and smart drug utilization. When determining individuals' health perceptions and evaluating their health behaviors, it is also noteworthy to understand their perspective of health and behaviors. Smart drug utilization is an important part of healthcare systems and drugs play a key role in restoring health when they are used correctly. The present study was conducted by carrying out online and face-to-face surveys with individuals aged 18 and older living in Marmara Region between 10.03.2023 with 17.03.2023. According to the study results, it was found that there is a significant and moderate relationship between health perception and smart drug utilization a positive direction. It was determined that health perception affects smart drug utilization positively. According to these results, it is possible to state that health perception is a determinant of smart drug utilization.

Keywords: Health Perception, Smart Drug Utilization, Behavior

1. GİRİŞ

İlkçağlardan günümüze kadar ilaçlar hayatımızda var olmuştur. Bireylerin bilinçli ya da bilinçsiz olarak bu ilaçları kullanmaları kendi kişisel sağlık algıları ve toplumların farklı yönlendirmeleriyle olabilmektedir. Bireyler sağlıklarını korumak isterken bazen farkında olmadan yanlış ilaç kullanımı ve yanlış sağlık algılarıyla beraber sağlıklarından olabilmektedir. Bireyler ister kendi ülkelerinin sağlık sistemlerindeki hekim veya sağlık çalışanı önerisiyle olsun isterse bilinçsiz sağlıkla ilgili olarak çevresel faktörlerin etkisiyle ya da kendi kendilerine ilaçları kullanmaları sonucundaki sonuçlar bireylerin sağlık algılarını olumlu veya olumsuz etkileyebilmektedir.

Hızla değişen bilimsel ve teknolojik gelişmeler kişilerin sağlık beklenti düzeylerini artırmıştır. Sağlık algısı, bireylerin kendisine has bir durumdur. Sağlığa bakış açısını, beklentilerini ve ön yargılarını kapsar (Doğanay ve Uçku, 2012: 397-398). Sağlık algısı, bireylerin kendi sağlıklarıyla ilgili tüm bilişsel ve davranışsal beklentilerinin toplamıdır. Sağlık algısı, iyi sağlık algısı ve kötü sağlık algısı şeklinde sınıflandırılabilir. Bireylerin sağlıklarını olumlu yönde algılaması iyi sağlık algısıdır. Kendi sağlıklarıyla ilgili olumsuz düşünceler içermesi de olumsuz sağlık algısı olarak adlandırılır (Velderman, Crone, Wiefferink & Reijneveld, 2010:333-334). Bireylerin sağlık algısında bu olumlu ve olumsuz durum kişilerin yaşamları esnasında sağlıklarıyla ilgili olarak zihinlerindeki algıdır. Farklı toplumlardaki sağlık algıları da farklılaşabilmektedir. Toplumların sağlık kültür yapısı, bireysel tecrübeler, inançlar gibi farklı etkenler neden olarak gösterilebilir (Glozah ve Pevarin, 2014: 452).

Sağlık algısı, kişilerin sağlıklarını koruma, geliştirme ve hastalıklarıyla baş etmek için inandıkları ve yaptıkları davranışların tümüdür (Esin ve Aktaş, 2012: 167). Sağlık davranış biçimleri yeterli ve dengeli beslenme, kötü alışkanlıklardan uzak durma, egzersiz yapma ve sağlıkla ilgili olarak sorumluluklarının yerine getirilmesiyle olur. Bireyler kaliteli ve sürdürülebilir bir sağlık yaşam biçimini benimsediklerinde sağlık iyilik düzeyleri de iyi seviyede gelişecektir (Tambağ ve Turan, 2012: 48; Güngör ve Hotun Şahin, 2006: 9). Bu bağlamda toplumdaki bireylerin sağlık algısı anlatılan ve sağlık yaşam tarzı sonucu edinilen sağlık algısı sonucunda sağlıklı davranışların geliştirilmesi amacı yatmaktadır. Aynı şekilde sağlığın geliştirilmesi sağlık maliyetlerinin azalmasına sağlık refah seviyesinin artmasına katkı sağlayacaktır (Ayaz, Tezcan ve Akıncı, 2005: 27; Can vd., 2008: 277).

Günümüzde kronik hastalıkların artması, fiziksel yetersizlikler, sağlık hizmeti kullanımı ve sosyal nedenlerden dolayı bireylerin sağlık kalite düzeyleri azalabilmektedir. Sağlık düzeyi özellikle sağlık hizmetlerine ulaşılabilirlik ve aile hayatı içerisindeki yaklaşımlara göre değişiklik gösterebilir (Telatar ve Özcebe, 2004: 163). Sağlık algılama genel olarak bireysel olarak ele alınır. Birey tüm bu yaklaşımlar arasında kendi durumunu bilişsel, fizyolojik ve ruhsal olarak kendisini değerlendirmesiyle ilgili sürecin en önemli göstergesidir (Tuğut ve Bekar, 2008: 2). Bu göstergelerin sağlık algısına katkı sağlayacak bir durumda kişilerin sağlık okuryazarlık seviyelerinin seviyesine göre olumlu ya da olumsuz yönde etkilemesi de beklenebilir (Doğan ve Çetinkaya, 2019: 135).

Kişiler sağlık algı düzey durumlarına göre bazen hasta olmamalarına rağmen kendilerini hasta olarak görme davranışı sergilerken bazen de kişiler hasta olmalarına rağmen sağlık algıları kendilerini hasta olarak değerlendirebilmektedir. Bu durumda sağlık algısının özü bireysel olduğu için her kişiye öznel bir yaklaşımla bakılmalıdır. Yani kişilerin sağlık algıları sağlıklarıyla ilgili bir durum söz konusu olduğunda bu sorunların tarif edilmesinde ve anlaşılma biçimlerini de etkilemektedir (Çapık, 2006: 38).

Akılcı ilaç kullanımı, ilaç kullanımında güvenilirlik, etkililik ve uygun bir maliyetle kullanılmasına imkân tanıyan beraberinde iyi bir planlama, uygulama ve izleme safhalarını da içine alan bir süreçtir (Erkan Kılıç, 2013: 15). Akılcı ilaç kullanımı, hastalıkların teşhis ve tedavi sürecinde ilaçlarla ilgili doğru bilgiye sahip olma ile yakından ilişkilidir (Çelik, Şencan ve Clark, 2015: 152). Akılcı ilaç kullanımı bu perspektifte değerlendirildiğinde doğru tanı sonrasında hastanın öznel durumuna göre ilaç tedavisine başlanması ve sonuçların sistematik değerlendirilmesiyle ilgili bir yaklaşımdır (World Health Organization [WHO], 1997: 8). Akılcı ilaç kullanımından beklenen en büyük fayda kullanılan ilaçtan beklenen faydanın en yüksek oranda sağlanabilmesi ile ilgili olmaktadır.

Akılcı ilaç kullanımı günlük yaşamda ilaçların doğru kullanılmasıdır. Uygulamada hangi hastalıklarda hangi ilaçların doğru sürede ve doğru uygulama metodu ile kullanılacağı ile ilgili olarak bilgilendirmenin yapılması önemlidir. Hastaya teşhis koyan doktorun akılcı ilaç kullanımı sistematığı içerisinde hastanın tedavisini planlaması ve yönetmesinde aşağıdaki basamaklar dikkate alınır (Sosyal Güvenlik Kurumu [SGK], 2013: 27).

- ✓ Doktor tarafından hastanın hastalığındaki belirtilere göre uygun ve doğru teşhisi konulması.
- ✓ Güvenilir ve etkin bir şekilde ilaçlı ve ilaçsız tedavi seçeneklerinin doğru değerlendirilmesi.
- ✓ Birden fazla ilaç kullanımında doğabilecek komplikasyonların öngörülmesi
- ✓ Verilen ilaç tedavisinin uygulanabilirliği ve maliyetine ilişkin değerlendirmeler.
- ✓ Hasta ve hasta yakınlarına bilgi verilmesi
- ✓ Hastanın kendi spesifik durumuna göre uygun doz ve sürenin tanımlanması.
- ✓ Tedavi sonuçlarının değerlendirilmesi.

Yukarıda anlatılanlar neticesinde akılcı ilaç kullanımı sistematığında hastanın iyileşme sürecine katkı sağlayacak olup başarı oranını artırarak akabinde istenmeyen etkilerin ortaya çıkmasını da azaltacaktır.

Bireylerin sağlık algıları ve akılcı ilaç kullanım düzeyleri dünyada ve ülkemizde farklılıklar taşımaktadır. Bu bağlamda sorunları beraberinde getirmektedir. Sağlığın insanlar için önemli bir ihtiyaç olması münasebetiyle kişilerin sağlık algılarının gelişmesine ve akılcı ilaç kullanımına yönelik farklı eğitim metotlarını da kullanarak bu kişilere kazandırılacak tutum ve davranış biçimleri ilaçlardan beklenen faydayı da önemli ölçüde destekleyecektir (Aydın ve Celal, 2012: 62). Araştırmada akılcı ilaç kullanımı ile sağlık algısı arasındaki ilişkisinin tespit edilmesi amaçlanmakta olup elde edilen veriler ve analiz sonuçları aşağıda açıklanmıştır.

2. YÖNTEM

Araştırma online ve yüz yüze anket yöntemi kullanılarak Marmara Bölgesinde ve 18 yaş ve üzeri kişilere ulaşılarak kolayda örnekleme yöntemi ile 10.03.2023 - 17.03.2023 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmada örneklem büyüklüğü %95 güven aralığı baz alınarak 384 katılımcı ve fazlası olarak hedeflenmiştir (Sekeran, 1992: 253). Veri toplama sonucunda 399 kişiden anket toplanmış ve analizleri yapılmıştır.

2.2. Veri Toplama Aracı

Çalışmada gönüllülük esasına riayet edilerek online ve yüz yüze anket yöntemi kullanılmış olup demografik özellikleri yansıtan sorularla beraber sağlık algısı ve akılcı ilaç kullanımı ile ilgili olarak üç kısım halinde çalışma gerçekleştirilmiştir. İlk kısımda demografik özellikleri tespit etmek için 4 soru sorulmuştur. İkinci kısımda ise Kadioğlu ve Yıldız (2011) tarafından geliştirilmiş olan “Sağlık Algısı Ölçeği”nden faydalanılmıştır. Bu ölçek 4 boyut ve 15 sorudan oluşmaktadır. Üçüncü bölüm sorularında ise Aktaş ve Selvi (2019) tarafından geliştirilen “Akılcı İlaç Kullanımı Ölçeği”nden faydalanılmıştır. Ölçekteki maddeler, 5’li Likert tipi ölçek seçenekleriyle (1= kesinlikle katılmıyorum, 5= kesinlikle katılıyorum) ölçülmüştür. Akılcı ilaç kullanımına ilişkin ölçeğin Cronbach’s Alpha değeri 0,82, sağlık algısına ilişkin ölçeğin Cronbach’s Alpha değeri 0,72 bulunmuştur. Bu sonuçlara göre ölçeklerin bu araştırma için güvenilir olduğu belirlenmiştir.

2.3. Araştırmanın Etik Yönü

Sakarya Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulunun 08.03.2023 tarihli ve 55 sayılı toplantısında alınan 14 numaralı uygun kararı ile araştırmanın etik olarak yapılmasında bir sakınca olmadığı ve uygun olduğuna dair etik kurul onay izni alınarak gerçekleştirilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Veri analizlerinde SPSS 22.0 istatistik programı kullanılmıştır. Veri analizleri kapsamında, tanımlayıcı istatistikler hesaplanmış; ayrıca değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek için korelasyon ve regresyon analizleri yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar %95 güven aralığında ve %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

3. BULGULAR

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri (n=399)

Değişkenler		n	%
Cinsiyet	Erkek	129	32,3
	Kadın	270	67,7
Yaş	25 ve altı	228	57,1
	26-35	47	11,8
	36-45	57	14,3
	46-55 arası	53	13,3
	56 ve yukarı	14	3,5
Eğitim Durumu	Lise ve altı	90	22,6
	Ön lisans	192	48,1
	Lisans	90	22,6
	Lisansüstü	27	6,8
Kronik Hastalığın Varlığı	Evet	72	18,0
	Hayır	327	82,0

Tablo 1’e göre araştırmaya katılanların %67,7’si kadın (n=270), %57,1’i 25 ve altı yaş aralığındadır (n=228). Katılımcıların %48,1’i ön lisans mezunu (n=192), %82’sinin herhangi bir kronik hastalığı bulunmamaktadır (n=327).

Tablo 2. Tanımlayıcı İstatistikler

Değişkenler	Ortalama	Standart Sapma	Çarpıklık Katsayısı	Basıklık Katsayısı
Sağlık Algısı	53,07	6,92	0,28	0,35
Akılcı İlaç Kullanımı	60,64	7,81	-0,29	-0,31

Katılımcıların sağlık algısı ortalama puanı $53,07 \pm 6,92$, akılcı ilaç ortalama puanı ise $60,64 \pm 7,81$ ’dir (Tablo 2).

Tablo 3. Sağlık Algısıyla Akılcı İlaç Kullanımı İlişkisi

	Akılcı İlaç Kullanımı	
Sağlık Algısı	r	0,43
	p	0,00
	n	399

Tablo 3'te yer alan sonuçlara göre sağlık algısıyla akılcı ilaç kullanımı arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü ve orta düzeyde bir ilişki vardır ($p < 0,05$, $r = 0,43$).

Tablo 4. Sağlık Algısının Akılcı İlaç Kullanımına Etkisi

Bağımsız Değişken	β	t	p
Sabit	35,05	12,79	0,00
Sağlık Algısı	0,48	9,42	0,00
$R^2 = 0,183$		$F = 88,65$	$p = 0,00$

Bağımlı Değişken: Akılcı İlaç Kullanımı

Sağlık algısının akılcı ilaç kullanımını pozitif yönde etkilediği belirlenmiştir ($\beta = 0,48$, $p < 0,05$). Akılcı ilaç kullanımındaki değişimin %18,3'ünün sağlık algısı tarafından açıklandığı belirlenmiştir ($R^2 = 0,183$). Bu sonuçlara göre sağlık algısının, akılcı ilaç kullanımının bir belirleyicisi olduğu söylenebilir (Tablo 4).

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışma akılcı ilaç kullanımı ile sağlık algısı arasındaki ilişki düzeyini tespit etmek amacı ile yapılmıştır. Bu amaca istinaden Marmara Bölgesinde yaşayan 18 yaş ve üstü bireylerden veri toplanmış olup gerekli istatistiksel analizler yapılmıştır. Sonuçta, bireylerin sağlık algılama düzeyleri ile akılcı ilaç kullanımları arasında pozitif ve orta düzeyde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. İlâveten sağlık algısının akılcı ilaç kullanımının bir belirleyicisi olduğu da söylenebilir.

Araştırma sonucunda toplumdaki kişilerin akılcı ilaç kullanımları ile ilgili olarak bilgi asimetrisi de göz önünde tutularak sağlık algı düzeyleri de farklılaşabilmektedir. Özellikle yaşamın her aşamasında karşılaşılan sağlık problemlerini anlayabilmek olumlu ya da olumsuz sağlık algısıyla ilişkili olarak bireylerin ana sınıfından başlayarak, aile, arkadaş çevresi, internet, diğer sağlık haber kaynakları ile verilen eğitimler ve yayımlanan sağlık programları bir farkındalık oluşturacaktır. Sağlık algı düzeyi ile akılcı ilaç kullanımı arasında araştırma sonucunda da görüldüğü gibi birbirleriyle sarmal bir ilişki bulunmaktadır.

Günümüzde karşılaşılan sağlık sorunlarının çözümüne yönelik gerekli gereksiz ilaç kullanımı, ilaçların saklanma koşulları ve miatlarının kontrol edilmesi vb. tüm süreçler ilgili olarak sağlık hizmetlerinin ve ülke sağlık ekonomisini de etkileyebilmektedir.

Araştırmaya yakın başka çalışmalara bakıldığında Ekenler ve Koçoğlu (2016), yaptıkları çalışmalarında bireylerin %77,3 ünün doktor veya sağlık çalışanı yönlendirmesi olmadan ilaç kullanma yoluna gittiklerini tespit etmişlerdir. Katılımcıların %26,2 sinin kendi kendilerine ilaç doz ayarlaması yaptıkları ve %84,4 nün ise ilaç alma saatlerine uymalarına rağmen %77,3 ünün ise ilaçlarının tam olarak bitmesini beklemeden tedaviyi sonlandırdıkları sonucunu bulmuşlardır. Celil (2022) ise yaptıkları farklı bir çalışmada akılcı ilaç kullanımı ile ilgili olarak aile bireylerin hasta olup bitirmedikleri ilaçları tekrar kullanmaları ile ilgili yaş ve medeni durumlarına göre farklılık tespit etmişlerdir. Ayrıca 28-37 yaş aralığında olan evli çiftlerde bu oran daha da fazla bir şekilde bulgulanmıştır. Koçoğlu (2021) çalışmalarında, hasta merkezli olan asistan doktorların akılcı ilaç tutumlarının olumlu yönde olduğunu tespit etmişlerdir.

Sağlık algısı ile ilgili olarak yapılan farklı çalışmalarda ise Özdemir ve Arpacıoğlu (2020), sağlık algısı yüksek seviyede olan bireylerin özellikle pandemi döneminde koronavirüsle ilgili olarak korkusunun daha az olduğu bunun yanında sanal ortamlarda çok vakit geçiren kişilerde ise bu korkunun daha fazla olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Başka bir çalışmada ise Akça, Gökyıldız Sürücü & Akbaş (2020), yapmış oldukları çalışmada gebelerin sağlık algı düzeyleri ile sağlık okuryazarlıkları arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Sonuç olarak, akılcı ilaç kullanımı ile ilgili verilen eğitimlerin süreklilik arz etmesi ve yaşanan toplumun özelliklerine göre değerlendirilmesi önemlidir. Eğitimle beraber oluşan olumlu sağlık algısı davranış biçimini sürekli kılmak ve desteklenmesi için idari anlamda düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Tüm aşamalarda ilaçlarla ilgili olarak etkinlik, güven ve maliyet yönlerinin iyi bilinmesi ve tedaviye ihtiyaç duyan hastaların ve yakınlarının da bu süreçlere dahil edilmesi esas olmalıdır. Bu araştırmanın da kendine özgü bir kısıtlaması bulunmaktadır. Sağlık algısı ve akılcı ilaç kullanımı ile ilgili olarak ikisinin bir arada olan çalışmaların oldukça az olması ilgili yazında araştırma yapacak kişilere yardımcı olacaktır. Bu araştırma sonuçları ortak değişkenler yönüyle konuyla benzerlik taşıyan değişkenler düzeyinde kısaca

açıklanmış olup araştırmadaki iki değişken ve farklı bir değişken ilave edilerek araştırma zenginleştirilebilir.

Toplum olarak daha sağlıklı bir hayat sürmek ve sağlığın insan hayatındaki en değerli zenginlik olduğu bilinciyle her yaştaki kişilere sağlık algılarını geliştirecek ve farkındalık oluşturacak organizasyonların düzenlenmesi ile akılcı ilaç kullanım düzeyinde tüm ilgili paydaşları da memnun edecek bir şekilde anlatılıp günlük pratik uygulamalarla desteklenerek doğru olanı yapmak halk sağlığı açısından da ayrı bir önem taşımaktadır.

Beyan ve Açıklamalar

Bu çalışma hazırlanırken yazar tek olarak katkı sağlamıştır.

Tek yazarlı bu çalışmada herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

KAYNAKÇA

- Akça, E., Gökyıldız Sürücü, Ş., & Akbaş, M. (2020). Gebelerde Sağlık Algısı, Sağlık Okuryazarlığı ve İlişkili Faktörler. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 8(3), 630-642.
- Aktaş, H. & Selvi, H. (2019). Erişkinlerde akılcı ilaç kullanımını farkındalık ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(3), 439-447.
- Ayaz, S., Tezcan, S. ve Akıncı, F. (2005). Hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin sağlığı geliştirme davranışları. *C. U. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 9(2), 26-34.
- Aydın, B. ve Celal, A. (2012). Akılcı ilaç kullanımı: yaygınlaştırılması ve tıp eğitiminin rolü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 26(1), 57-63.
- Can, G., Ozdilli, K., Erol, O., Unsar, S., Tulek, Z., Savaser, S. & Durna, Z. (2008). Comparison of the health-promoting lifestyles of nursing and non-nursing students in Istanbul, Turkey. *Nursing & Health Science*, 10(4), 273-280.
- Çapık C. (2006) *Yoksul ve Yoksul Olmayan Kadınlarda Sağlık Algısını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi*. Dokuz Eylül Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir,
- Çelik, E., Şencan, M. N. & Clark, M. P. (2013). Factors Affecting Rational Drug Use (Rdu), Compliance and Wastage. *Turkish Journal of Pharmaceutical Sciences*, 10(1), 151-170.
- Celil, M. (2022), *Akılcı İlaç Kullanımı ile Sosyodemografik Özellikler Arasındaki İlişki: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Doğanay S. ve Uçku, Ş. (2012). Yaşlılarda kötü sağlık algısı koroner kalp hastalığı ve ölümleri belirler mi? *Turkish Journal of Geriatrics*, 15(4), 396-402
- Doğan, M. & Çetinkaya, F. (2019). Akademisyenlerde sağlık okuryazarlığı düzeyinin olumlu sağlık davranışlarıyla ilişkisi. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 28(3), 135-41.
- Ekenler, Ş. & Koçoğlu, D. (2016). Bireylerin akılcı ilaç kullanımıyla ilgili bilgi ve uygulamaları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 3(3), 44-55.
- Erkan Kılıç, L. (2013). *Akılcı İlaç Kullanımı*. Ulusal Akciğer Kanseri (Kongre Kitabı), (Edt. Mandel MN., Ece T.), Kapadokya. 14-17 Mart, 15-17.
- Esin, M.N. ve Aktaş, E. (2012). Çalışanların sağlık davranışları ve etkileyen faktörler: Sistemik inceleme. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, (20),166-176.
- Güngör, İ. & Hotun Şahin, N. (2006). Sağlığın geliştirilmesinde kullanılan temel davranış değiştirme kuram ve modelleri. *Hemşirelik Forumu Dergisi*, (1), 6-13.
- Glozah, F.N. & Pevalin, D.J. (2014) Social support, stress, health, and academick success in Ghanaian adolescents: A path analysis. *J Adolesc*, 37,451-460.
- Kadioglu, H., & Yildiz, A. (2012). Sağlık Algısı Ölçeği'nin Türkçe Çevriminin Geçerlilik ve Güvenilirliği/Validity and Reliability of Turkish Version of Perception of Health Scale. *Türkiye Klinikleri. Tıp Bilimleri Dergisi*, 32(1), 47.

- Koçoğlu, M. (2021). *Asistan Hekimlerin Akılcı İlaç Kullanım ve Hasta Merkezli Yaklaşım Özellikleri ve Hasta Merkezli Yaklaşımın Akılcı İlaç Kullanım Üzerine Etkisinin Araştırılması*. Uzmanlık Tezi, Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği, Elâzığ.
- Özdemir, D. & Arpacıoğlu, S. (2020). Sosyal medya kullanımı, sağlık algısı ve sağlık arama davranışının koronavirüs korkusu üzerine etkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 12, 364-381.
- Sekaran, U. (1992). *Research Methods For Business: A Skill-Building Approach*. (2. Baskı). New York: John Wiley, Sons, INC.
- Sosyal Güvenlik Kurumu [SGK] (2013). *Birinci Basamak Sağlık Kurumlarında Çalışan Hekimlere Yönelik Akılcı İlaç Kullanımı*. Yayın No: 111, Ankara: SGK Yay.
- Tambağ, H. & Turan, Z. (2012). Öğrencilerin sağlıklı yaşam biçimi davranışlarına halk sağlığı hemşireliği dersinin etkisi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 1,46-55.
- Telatar, T.G. & Özcebe, H. (2004). Yaşlı nüfus ve yaşam kalitelerinin yükseltilmesi. *Türk Geriatri Dergisi*,7(3), 162–65.
- Tuğut, N. & Bekar, M. (2008). Üniversite öğrencilerinin sağlığı algılama durumları ile sağlıklı yaşam biçimi davranışları arasındaki ilişki. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 11(3),17-26.
- Velderman, M.K., Crone, M.R., Wiefferink, C.H. & Reijneveld, S.A. (2010) Identification and management of psychosocial problems among toddlers by preventive child health care Professionals. *Eur J Public Health*, (20),332-338.
- World Health Organization [WHO] (1997). *Guide to good prescribing: a practical manual*: 7-16.